

El futur de la política d'esquerra a Europa

Anthony Giddens

Permetin-me, primer de tot, que els digui que per a mi és un plaer ser aquí aquesta tarda. M'agradaria parlar d'unes quantes coses en aquesta conferència. En primer lloc, em vull fixar en la posició que ha ocupat el centre-esquerra a Europa al llarg dels darrers anys, per preguntar-me per què hi ha hagut un canvi en aquesta posició i per proposar una mena d'agenda nova per al centre-esquerra. Perquè si abans hi havia una Tercera Via, ara, en cert sentit, necessitem anar més enllà i reestructurar el pensament de l'esquerra del centre. Més endavant, cap al final, voldria plantejar alguns problemes especialment complicats no solament per al centre-esquerra sinó també, crec, per a tots els partits polítics i, evidentment, per a tots els ciutadans d'avui dia, que hem d'encarar en el món i que ens assetjaran durant les pròximes dues o tres setmanes.

El meu punt de partida és el mapa polític d'Europa, que ha canviat. Crec que tothom coneix prou bé el fet que, només fa uns anys, hi havia uns tretze països dels quinze de la Unió Europea que eren governats per partits, o coalicions, de l'esquerra del centre. Aleshores, Clinton ocupava la presidència dels EUA i semblava –ben diferent, crec, del que la gent s'imaginava després del 1989– que es vivia un període de grans èxits per al centre-esquerra; que el centre-esquerra tenia una preponderància que molta gent no havia predit però que era ben comprensible veient l'èxit electoral dels partits de centre-esquerra.

Tothom sap que aquesta situació ha canviat en els darrers tres o quatre anys. Actualment, a la UE només cinc o sis dels governs són d'esquerra o de centre, i a la Casa Blanca no hi tenim Gore, sinó Bush, el programa ideològic del qual és molt sòlid i contundent. El mapa polític sembla haver-se alterat. M'agradaria preguntar per què ha passat això i què hauríem de fer-hi els que som a l'esquerra, com hauríem de respondre-hi; perquè crec que l'ethos moral ha canviat, almenys per a mi. He intervingut en molts debats polítics des de mitjan dècada de 1990 fins al present, i puc dir que al final d'aquesta dècada al centre-esquerra hi havia molta autosatisfacció. Assistíem a les reunions amb Bill Clinton, Tony Blair, Gerhard Schröder, Lionel Jospin, entre d'altres, en les quals tots ens felicitàvem molt del gran èxit que es veia que tindria l'esquerra. I molts de nosaltres pensàvem que això duraria un temps bastant llarg, i no que canviaria tan de sobte com ha succeït. El cert és que el mapa polític d'Europa ha canviat.

A més, no solament ha canviat de direcció cap al centre-dreta –el centre-dreta domina actualment– sinó que hi ha un altre fenomen que preocupa molt els liberals i a tots els de l'esquerra: l'ascens de la nova extrema dreta. Aquest ascens, de fet, està interconnectat en certa manera amb els èxits electorals del centre-dreta, tot i que hi ha diferències prou significatives entre ambdós. Durant bastant de temps, als països europeus hi ha hagut un populisme de dretes, però al llarg dels darrers anys s'ha produït un fenomen nou, l'expressió més espectacular del qual, crec, és el que ha succeït als Països Baixos. Moltes persones, jo inclòs, vèiem el model holandès –el model pòlder– com un dels «exemples d'èxit» més importants d'Europa: semblava que teníem un govern amb un continu èxit

econòmic, els Països Baixos tenien el 76% de la mà d'obra ocupada, un índex de desocupació molt baix, un índex molt baix d'inflació i un bon creixement econòmic; i els holandesos combinaven tot això amb una defensa aferrissada de l'estat del benestar.

Aquesta situació va canviar, gairebé de la nit al dia, amb l'ascens de Pim Fortuyn, que –i gairebé em fa vergonya admetre-ho– era professor de sociologia –jo mateix ho he estat molts anys–. Ell ensenyava a la Universitat de Groninga i jo vaig anar a aquesta ciutat unes quantes vegades, però no puc recordar si me'l vaig trobar; en definitiva era un professor de sociologia anònim que es va convertir, com sabem, en un personatge europeu cèlebre.

El fet més sorprenent de l'ascens de Pim Fortuyn va ser la rapidesa amb què es va produir el canvi. Poc després de les eleccions holandeses vam celebrar un congrés a la Gran Bretanya i els socialdemòcrates holandesos estaven totalment trastornats, moralment trastornats, pel que havia succeït. No podien entendre què havia passat amb el seu sistema polític i com havien perdut de sobte un percentatge tan alt de vots.

Aleshores, Pim Fortuyn va ser assassinat. Es podria dir que va ser el primer assassinat d'una figura nova d'extrema dreta perpetrat per una figura nova de l'extrema esquerra, perquè la persona que el va assassinar era un activista ecologista. Després de l'assassinat, el seu partit va pujar al poder, però en les darreres eleccions va perdre gairebé tots els partidaris perquè li mancava el guiatge populista. I ara els socialdemòcrates han recuperat en part els vots que havien tingut abans.

De totes maneres, penso que seria un gran error suposar que aquest episodi liquida les qüestions que va suscitar l'extrema dreta en la política europea, perquè no és així. Crec que les qüestions de fons que va aprofitar l'extrema dreta són qüestions que tots els que estem en la política contemporània –tots els que, com jo, estem al centre-esquerra– hem d'afrontar. Els que protesten des de l'extrema dreta s'han aprofitat de l'alienació política, de l'apatia política que regna en alguns sectors de la població, i han tret partit d'un fet lligat molt estretament a la globalització. S'han aprofitat de les noves inseguretats que moltes persones senten davant d'un món d'aspecte amenaçador, davant d'un món que abans, al començament, semblava benigne però que, de sobte, ha esdevingut amenaçador per a molta gent.

Aquests aspectes de l'agenda política no desapareixeran i crec que els partits de l'esquerra del centre hi han de respondre. Per tant, han de donar resposta al ressorgiment del centre-dreta, d'una banda, i a aquest conjunt de qüestions, en certa manera noves, que s'han manifestat en el control que l'extrema dreta té sobre alguns sectors de la població europea.

Però això no ho hauríem d'exagerar, és clar, perquè en la major part de països l'extrema dreta no aconsegueix el suport de més d'un 20% aproximat de la població, com a màxim, i en molts països aquest suport és molt inferior. Evidentment, a Espanya i a Catalunya, l'extrema dreta no ha tingut pràcticament cap impacte important.

Per tant, crec que no hauríem d'exagerar el declivi de la socialdemocràcia, perquè tot i que al poder hi ha més partits de centre-dreta que de centre-esquerra, s'han produït èxits notables i d'altres vegades ha vingut de ben poc. Com sabem, Al Gore podria fàcilment

haver pujat al poder en comptes de George Bush, i crec que les eleccions nord-americanes no van revelar un important moviment de la societat nord-americana cap a la dreta, sinó que essencialment van posar de manifest una societat dividida entre la meitat dels EUA que aprova l'impacte cosmopolita de la globalització i el veu com un foment dels valors liberals i una obertura cap al món, i l'altra meitat dels EUA que considera que, com a mínim, aquestes qüestions son molt més complicades.

L'esquerra ha recuperat el poder a Suècia i, per bé que amb algunes dificultats, també a Alemanya, i no hauríem de passar per alt el fet que el centre-esquerra ha pujat al poder en una sèrie de països de l'est d'Europa, alguns dels quals aspiren a formar part de la Unió Europea, com ara la República Txeca i Polònia. Fora d'Europa veiem els èxits del president da Silva al Brasil; opino que serà una prova important per al centre-esquerra veure fins a quin punt les polítiques de Lula tindran èxit.

Tots aquests governs diria que essencialment són de l'estil de la Tercera Via, incloent-hi el de Lula. No són partits socialdemòcrates tradicionals; han fet transicions ideològiques; han seguit el tipus de camí de progrés que fa un quant temps nosaltres traçàvem en els debats sobre la Tercera Via.

L'expressió «Tercera Via», per a mi no és més que una etiqueta per posar al dia la socialdemocràcia; això és tot el que significa. La Tercera Via no és concretament Tony Blair o Bill Clinton; és senzillament reconèixer el fet que tots els partits de l'esquerra del centre han d'anar més enllà de dues posicions tradicionals: una és d'estil keynesià, la socialdemocràcia tradicional, que francament ja no funciona, en general, en el món d'avui, i l'altra és el neoliberalisme, que manté la idea que es pot governar simplement per mitjà dels mercats tot suposant que així es pot produir una societat bona i decent; no es pot. Cal una tercera alternativa, i això és el que significa el debat de la Tercera Via. Diria que la revisió de la política socialdemòcrata a tot el món a començament de la dècada de 1990 i fins l'any 2000, aproximadament, va tenir molt èxit tant des del punt de vista electoral com ideològic.

Evidentment, molts veuen la revisió de la socialdemocràcia com una espècie d'adopció del neoliberalisme, com un desplaçament de la política de l'esquerra del centre cap a la dreta. En el món polític circulen molts acudits sobre això; per exemple, un que se sentia fa tres anys per Europa: Tony Blair i Gerhard Schröder van amb cotxe, Gerhard Schröder condueix i Tony Blair va d'acompanyant. Van circulant i de cop arriben a una cruïlla. Gerhard Schröder pregunta: «¿Cap on he d'anar?» i Tony Blair li contesta: «Posa l'intermitent de l'esquerra i tira cap a la dreta». Dit això, em resisteixo a pensar que el pensament de la Tercera Via o la socialdemocràcia revisionista és un desplaçament cap a la dreta política. Crec que aquesta és en general una observació superficial i equivocada. El que intentàvem fer en el debat de la Tercera Via era reconstruir el pensament polític de l'esquerra del centre de manera que tractés els veritables problemes amb què es troba la gent i elaborés una teoria de la vida econòmica que generés un desenvolupament econòmic, una prosperitat econòmica i una ocupació compatibles amb els objectius tradicionals que els socialdemòcrates intentaven aconseguir: la solidaritat i la igualtat.

Per tant, si considerem les polítiques que es van introduir en relació amb la revisió dels sistemes assistencials, per exemple, veiem que van tenir èxit perquè van assolir tots dos

objectius. Per exemple, a la Gran Bretanya, i a molts altres països, es van introduir polítiques actives del mercat laboral i sistemes de crèdit fiscal, en comptes de les tradicionals prestacions assistencials. Els crèdits fiscals per als pobres són molt eficaços, no solament perquè els donen més recursos i promouen la igualtat, sinó perquè també fomenten l'ocupació; són compatibles amb el tipus de reforma assistencial que genera creació de treball.

Així doncs, aquestes van ser unes transformacions importants per a la dreta. La tercera via inclou el reconeixement del paper de les empreses, perquè els esquerrans d'abans, més tradicionals, no reconeixien aquest fet. Per exemple, no reconeixien el fet que perquè una economia sigui dinàmica i pròspera hi ha d'haver petites empreses que prosperin, aquestes han de poder convertir-se en grans empreses i cal que hi hagi actituds emprenedores. Aquestes idees no són de la dreta importades a l'esquerra, sinó que són una part del que es necessita per resoldre de veritat el gran trencaclosques de la nostra època, el qual la nova socialdemocràcia tracta de resoldre; és a dir, per crear una societat decent avui dia, cal crear una societat competitiva en el nou mercat global, perquè s'hi ha de reeixir, però alhora s'ha de crear una societat que sigui solidària, inclusiva i que protegeixi els vulnerables i trobi un paper actiu per al govern.

Fer tot això significa tornar a canviar les nocions tradicionals. Per això crec que el debat inicial sobre una política de l'esquerra del centre va tenir bastant èxit i que no va ser simplement un gir vers la dreta, sinó una reconstrucció efectiva de l'esquerra. Això va significar que d'alguna manera s'havia de crear societats que fossin alhora pròsperes i raonablement solidàries i que mantinguessin un alt grau de protecció social. Però ara la situació ha canviat, el món ha avançat, i cal continuar reconstruint les doctrines del centre-esquerra. Puc afirmar que he anat per tot el món parlant de la Tercera Via i que he sentit totes les bromes possibles que es poden fer sobre aquesta. La broma que em fan arreu és dir que han descobert la Quarta Via. Durant molts anys m'hi vaig oposar perquè em semblava una observació banal; es parla de la Tercera Via i tothom creu que ja ha trobat una quarta via. Però ara en general tendixo a admetre-la. Crec que necessitem una Quarta Via, és a dir, una reconstrucció de la política de l'esquerra del centre, que prendrà com a base els punts forts del debat de la Tercera Via, però que serà més radical i més eficaç en aquest món en contínua transformació en el qual vivim.

Ara bé, per assolir aquesta reconstrucció hi ha tres batalles que pensadors i partits de l'esquerra del centre han de guanyar si volen produir una renovació del paper del centre-esquerra, no solament a la Unió Europea, sinó a tot el món en conjunt. La primera l'anomeno la batalla de les idees; la segona, la batalla de l'estratègia, i la tercera, la batalla de la tàctica. I sostinc que per aconseguir-ho un partit de l'esquerra del centre ha d'intentar guanyar cadascuna d'aquestes batalles i que totes tres estan interrelacionades.

La batalla de les idees és precisament aquesta: ¿com construirem un marc més eficaç per al centre-esquerra amb el rerefons dels extraordinaris canvis que estan transformant la societat d'avui? La batalla de l'estratègia se centra en l'elaboració de la política: ¿com aconseguirem les polítiques més eficaces que ens ajudin a dur a terme els objectius de l'esquerra del centre? La batalla de la tàctica tracta de com es poden guanyar les eleccions. Però aquesta darrera no és solament una conseqüència immediata i conclouent que ve

donada per haver guanyat les dues batalles anteriors que he esmentat; ara explicaré breument per què.

Com que el temps de què disposem aquí és limitat i al final m'agradaria tractar unes qüestions generals, m'hauran de perdonar si ho faig de manera més fragmentària que si tingués més estona per parlar-ne.

En primer lloc, ¿com es guanya la batalla de les idees? Per produir una política més radical de l'esquerra del centre hem de buscar una defensa més ferma i minuciosa del domini públic, de les institucions públiques i dels béns públics. Crec que quan es va iniciar el debat de la Tercera Via, moltes persones el van relacionar amb una rendició al poder dels mercats, però, segons la meva opinió, mai no va pretendre tal finalitat. El que volia era defensar la importància cabdal de l'esfera pública a l'hora de produir una societat decent. Però aquesta defensa s'ha d'estudiar detingudament, i d'una manera més efectiva que abans.

Tinc moltes idees sobre el cas, però el que faré aquí és exposar-ho des d'una perspectiva fonamental. La meva proposta és que avui necessitem defensar allò que anomeno la «publicació». Penso que vam tenir una època –i això es tradueix, si es vol, en el tipus de lògica de les idees de la Tercera Via– en què moltes persones creien que l'Estat podia resoldre la majoria dels problemes socials. Aquesta era la creença fonamental de la socialdemocràcia tradicional, i l'estat del benestar n'era una part essencial. Aleshores va venir un període en què molts pensaven que la privatització era necessària i important per a moltes indústries, i efectivament és així. La privatització d'algunes indústries ha funcionat bé; però ni de bon tros ha estat un èxit total, perquè no ha funcionat en un bon grapat d'indústries, en un munt de països de tot el món. Hem de reconèixer que no hi ha una solució única i universal per als problemes econòmics. Per a mi, la publicació significa anar més enllà de l'Estat tradicional però també de la privatització. Vol dir buscar noves vies d'aconseguir una relació eficaç entre la defensa de les institucions públiques i la mobilització de diverses organitzacions, incloent-hi la societat civil i les organitzacions empresarials, amb aquesta finalitat.

Penso que tenim un model bastant decent de com hauria de ser una bona societat. No és el socialisme tradicional, però tampoc un neoliberalisme. Una bona societat és l'equilibri entre tres conjunts bàsics d'institucions. En primer lloc, s'ha de comptar amb una economia de mercat eficaç per proporcionar prosperitat i creixement econòmic; una bona societat en depèn, però no volem que el mercat envaeixi massa esferes de la vida. Si això passa es crea massa inseguretats i desigualtats, i el comercialisme pot dominar valors que haurien de provenir de fora del mercat. Per tant, s'ha de limitar el paper d'aquest. En segon lloc, per a una bona societat cal un govern eficaç i un Estat que funcioni bé; però no volem que la societat estigui dominada per l'Estat. Sabem que això és el que va succeir a l'Europa de l'Est i que és un perill fins i tot en els països socialdemòcrates. En tercer lloc, el mercat, el govern i l'Estat s'han d'equilibrar amb una societat civil sana. Una societat civil sana és aquella que fomenta els valors cívics que fan efectiva la democràcia, però també promou el marc de confiança en el qual operen les empreses i els mercats. Sabem que avui dia hi ha riscos que amenacen aquest marc de confiança.

Així doncs, la meua pretensió en la batalla de les idees seria mostrar que es pot arribar a aquesta bona societat, però no simplement per mitjà de la socialdemocràcia tradicional. S'ha de tenir, efectivament, un marc renovat per a la Tercera Via, o un marc per a la Quarta Via, si es vol, per tal d'aconseguir-ho.

Segona qüestió: ¿com es guanya la batalla de l'estratègia? És una batalla sobre polítiques; hi ha molt a fer a l'hora de revisar la política dels governs actuals de l'esquerra del centre. Una de les coses és senzillament respondre a la dreta, i fer-ho sobre aquells temes en què, com he dit abans, el populisme de dreta ha centrat la seva política. L'esquerra ja no pot continuar sostenint que la immigració no és un problema important; que la delinqüència no és un problema cabdal; i que el multiculturalisme és una solució senzilla i suprema al problema de produir una societat que tracti diferents cultures d'una manera eficaç i humana i les incorpori a un sistema social coherent.

El problema per a l'esquerra és ocupar-se d'aquests problemes polítics de la dreta del centre, però presentar-hi estratègies polítiques de l'esquerra del centre. En aquest respecte opino que, en molts sentits, el nou laborisme a la Gran Bretanya –com que el meu llibre tractava en principi sobre el nou laborisme, almenys l'he d'esmentar– anava per davant de molts altres partits socialdemòcrates d'Europa perquè reconeixia que el problema de la delinqüència no és solament un problema de desigualtat. Els socialdemòcrates tradicionals sempre solien adduir que la delinqüència és en gran mesura un producte de la desigualtat, i que desapareixerà quan haguem reduït la desigualtat en la societat, però de vegades és cert exactament el contrari: un augment de la igualtat pot produir més criminalitat i no pas menys, perquè genera noves aspiracions en una societat, algunes de les quals poden ser utilitzades de manera il·legítima. Però el més important és que s'ha d'intentar trobar una solució al problema de la delinqüència ara mateix. Algunes de les angoixes que sent la gent en pensar en la delinqüència són reals i d'altres no, però no es pot ajornar senzillament la política sobre la delinqüència per a una data futura en què es produeixi una espècie de resolució màgica del problema de la desigualtat.

Ara bé, no dic que Tony Blair hagi aconseguit un conjunt de polítiques eficaces per a aquests problemes, perquè no ho crec. Però penso que el teorema que ha creat –«duresa amb la delinqüència, duresa amb les causes de la delinqüència»– és l'enfocament correcte. S'ha de partir d'un plantejament que reconegui que cal una vigilància policial bona i sòlida, però també és necessària la rehabilitació dels presos i cal fixar-se en les condicions que originen de veritat la delinqüència i actuar davant d'aquestes condicions. Crec que qualsevol marc que sigui políticament eficaç ha de fer aquestes dues coses.

Gairebé el mateix, crec, es pot aplicar a la immigració. Aquest és potser el problema més difícil amb què s'enfronta el centre-esquerra d'avui dia, perquè tots nosaltres segur que volem ser liberals en el tema de la immigració i molts volem tenir una política moderadament oberta per als immigrants. Tanmateix, hem de reconèixer que algunes de les angoixes que sent la gent envers la immigració són reals, no són solament imaginàries. (Algunes són imaginàries i crec que les fomenten els mitjans de comunicació. Per exemple, a la Gran Bretanya hi ha una increïble histèria en relació amb les persones que demanen asil. A la Gran Bretanya el nombre d'aquestes i el de les que realment es queden són ínfims; això és histèria i no té gaire base real.) Per a aspectes més amplis de la immigració,

algunes de les angoixes que senten algunes persones en determinades condicions, especialment aquelles en les quals l'extrema dreta ha prosperat, són reals. Sabem, per exemple, que la classe blanca treballadora, o el que en resta a la Gran Bretanya, actualment està amenaçada per alguns tipus d'immigració i cal que ens plantejem tant aquestes pors com les circumstàncies que les produeixen. Si donem un cop d'ull a les estadístiques de l'ètnicitat a la Gran Bretanya, podem pensar que els grups ètnics són a baix de tot –perquè són relativament nous o perquè molts no tenen una bona educació– i que tenim una subclasse de grups ètnicament separats en la resta de la població, però no es tracta d'això. La major part de grups ètnics se'n surten millor que la població blanca. En realitat els pitjors problemes estan centrats en la classe blanca treballadora, no pas en els grups ètnics.

Per tant, el centre-esquerra s'ha de plantejar aquest conjunt de problemes. Crec que només pot encarar d'una manera el problema de la immigració, i és amb una mena de compensació entre els immigrants i la societat que els acull. Es tracta d'una desviació de la senzilla solució multicultural. D'altra banda, els immigrants han de reconèixer que quan arriben a una societat adquireixen unes obligacions, entre les quals crec que hi ha l'aprenentatge de la llengua i, sens dubte, el respecte del conjunt ampli de les normes liberals d'una societat occidental, exactament el mateix en què Pim Fortuyn es basava quan va atacar alguns grups islàmics. Però la societat receptora també ha de fer concessions, ha de reconèixer l'autenticitat de diferents cultures i instaurar procediments educacionals que permetin la integració a llarg termini dels immigrants.

No és una solució multicultural senzilla, perquè al meu entendre les normes i els imperatius de la democràcia liberal occidental s'han de considerar oposats als de la política identitària. No es pot construir una societat eficaç al voltant de la primacia de la política identitària; sinó, per exemple, obeint la llei en relació amb el tractament dels infants, obeint certes lleis que s'apliquen a l'estructura cívica general de la delinqüència i obeint principis legals relatius a la democràcia, la llibertat d'expressió, la protecció i la millora de la situació de les dones. Aquests són principis als quals crec que tothom en una societat democràtica liberal hauria d'adherir-se. No vull dir que això resolgui les dificultats, perquè són dificultats serioses, sinó que em sembla que una solució d'aquest estil és l'única possible.

Finalment, arribem a la batalla de la tàctica, que crec que és molt més important del que la gent normalment reconeix. Potser la raó principal de l'èxit del centredreta no és que hi hagi un cert desplaçament cap a la dreta a Europa i arreu. En la política europea no hi ha cap desplaçament ideològic deshonrós cap a la dreta. Tampoc hi era a la política nord-americana, almenys abans de l'11 de setembre. Pot ser que hi hagi un xic de desplaçament ara, però quan George Bush va ser elegit les actituds polítiques no van canviar gaire.

Una raó fonamental per a l'èxit de la dreta és que en molts casos l'esquerra s'ha fragmentat, mentre que la dreta ha aconseguit unir-se. El principi fonamental de la batalla de la tàctica és «units guanyarem, dividits perdrem», i l'esquerra no ha sabut respectar aquest principi a tot un seguit de països.

Als Estats Units, per exemple, Al Gore avui seria president si no fos perquè Ralph Nader va competir amb ell i se'n va endur aproximadament un 5% dels vots, crítics en un marge tan just. Vaig anar a parlar amb la Coalició de l'Olivera a Itàlia just abans de les eleccions que

van dur Berlusconi al poder. Anteriorment, la dreta italiana estava dividida, però Berlusconi va aconseguir unir-la (dissimular les seves diferències). Aleshores l'esquerra es va fragmentar i la Coalició de l'Olivera no es va posar d'acord per elaborar un programa polític coherent. L'exemple més punyent d'aquesta fragmentació van ser les eleccions presidencials franceses, en què al final van quedar dos candidats a qui molt poca gent volia a la segona votació a la presidència. La raó va ser que l'esquerra es va dividir en la primera votació. Crec que molta gent pensava que Jospin tenia més o menys assegurat que passaria a la segona volta i la conseqüència va ser que no hi va arribar, així que tenim Chirac de president de França. Podia haver guanyat igualment, o potser no; però si l'esquerra s'hagués mantingut unida i hagués donat suport a Jospin, hauria estat un seriós contrincant per a Chirac, igual com, al final, per sort, no va resultar ser-ho Le Pen.

Els partits de l'esquerra del centre, doncs, s'han de basar sempre en la tàctica, s'han d'esforçar per mantenir-se units sempre que puguin. Al meu país el Partit Laborista es troba encara en una situació bastant sòlida, independentment del que succeeixi a Iraq. La raó no és solament un predomini ideològic en el nou laborisme; és que l'oposició (els conservadors) estan completament dividits. No són capaços de posar-se d'acord sobre Europa, ni sobre l'euro, ni pel que fa a l'estratègia. Això posa el Partit Laborista en una situació bastant segura, a causa de la fragmentació que pateix la dreta.

Aquesta discussió sobre la fragmentació enllaça amb els punts anteriors, perquè una de les dificultats principals que es presenta a Europa des del punt de vista polític és allò que jo descriuria com una nova polarització de la política, que produeix aquesta fragmentació i que està relacionada amb el debat sobre la globalització. Aquest debat ha produït una nova polarització de la política en molts països. Hem de considerar l'auge de l'extrema dreta relacionat amb aquest debat, però també, és clar, amb el moviment antiglobalització. Així doncs, tenim una mena de nova extrema esquerra que té molts punts en comú amb la nova extrema dreta. Aquesta nova extrema esquerra desconfia de la política ortodoxa, no creu que aquesta pugui discutir els problemes amb què ens enfrontem realment, se centra en la inseguretat, no li agraden gaire les empreses i les escoles de negocis ni tampoc les organitzacions internacionals.

Tant la nova extrema dreta com el moviment antiglobalització comparteixen aquests punts. Evidentment, tenen una moralitat diferent, perquè l'extrema dreta és xenòfoba, contrària a la immigració, etc., la qual cosa és una amenaça, crec, per al centre. Si el centre es divideix excessivament, hi haurà greus problemes en la vida política d'Europa, i fins a cert punt això és el que ha succeït a Itàlia i França i, de moment, ha afectat l'esquerra més que la dreta.

Tot està relacionat, perquè mantenir l'esquerra junta significa tenir un potent conjunt d'idees. Si podem guanyar la batalla de les idees, crec que es pot esperar prolongar la unitat a l'esquerra, unitat que és essencial tant des del punt de vista tàctic com ideològic. Així doncs, la meva conclusió de moment sobre el tema és que hi ha una bona oportunitat de produir un canvi total en el mapa polític d'Europa. El centredreta no pot quedar-s'hi definitivament i l'extrema dreta populista es pot contrarestar, però necessitem un nou marc de pensament a cadascun d'aquests tres nivells, hem de guanyar cadascuna d'aquestes tres batalles per tal d'aconseguir-ho.

I això ens porta a la situació internacional, perquè l'auge del pensament de la Tercera Via sempre ha estat relacionat amb l'impacte de la globalització. Penso que el centre-esquerra va ser el primer a prendre's seriosament la globalització, a veure que ha transformat el món. ¿Què significa la globalització? Significa interdependència; aquesta n'és la definició més planera. Avui som molt més interdependents que mai. La globalització no és quelcom aliè; no és simplement un sinònim de relacions internacionals, perquè s'immisceix profundament dins la nostra societat, com ja he dit, i està molt més relacionat amb aquesta nova polarització de la política.

Com hem vist d'ençà de l'11 de setembre del 2001, la globalització suposa que si no anem als problemes del món, aquests vénen a nosaltres. La globalització significa que ara la resta del món, juntament amb els seus problemes, s'immisceix molt més profundament en la nostra vida que abans. Aquest fet està molt més lligat a l'auge d'unes noves formes de terrorisme a les quals crec que el centre-esquerra ha de respondre d'alguna manera.

Voldria suggerir-los que hi ha una diferència molt gran entre allò que anomenaríem terrorisme a l'antiga i el nou terrorisme. El terrorisme a l'antiga és el tipus de terrorisme que coneixem de la Gran Bretanya, amb l'IRA, i que aquí es coneix també, amb els separatistes bascos, i del qual trobem diversos exemples arreu del món. El terrorisme a l'antiga pot emprar alguns recursos internacionals, però fonamentalment és local pel que fa a organització i aspiracions; i normalment està vinculat a unes ambicions nacionalistes, al desig de crear un Estat separat on hi ha una nació sense Estat, en algun indret d'Europa o en un altre lloc.

En canvi, el nou terrorisme és molt diferent d'aquest, i no estic segur de si la gent d'esquerra, i els europeus de manera més general, s'han adonat de l'amenaça que representa per a nosaltres, no solament per als Estats Units, sinó per a tots els països industrialitzats i per a Occident. El nou terrorisme és geopolític, és global quant a la seva organització, té objectius geopolítics i, en principi, els mitjans per assolir-los. Crec que una manera de veure-ho és dir que el nou terrorisme recorre al nou poder de la societat civil mundial. No voldria forçar excessivament aquesta comparació, però existeix una semblança molt estreta entre els grups de la societat civil mundial, els quals tant vostès com jo respectem, i Al-Qaeda. Per exemple, si ens fixem en l'estructura dels Amics de la Terra (Friends of the Earth), veiem que és sorprenentment similar a la d'Al Qaeda. Totes dues organitzacions tenen consells que dirigeixen l'organització arreu del món, i en tots dos casos l'organització està descentralitzada i té filials a molts països. Totes dues organitzacions fan ús de les noves tecnologies –tecnologies de la comunicació, Internet, vídeo i televisió– per fer publicitat del seu missatge. Totes dues mantenen la cohesió interna mitjançant un sentit de missió. El sentit de missió manté unida Al Qaeda com a organització diferenciada que s'estén per molts llocs del món, igual com és un sentit de missió el que manté la unió dels Amics de la Terra. Així, Al Qaeda no és com una corporació, no té un tipus d'estructura integrada, fortament solidària, sinó que és més aviat com una difusa organització de la societat civil.

Crec que el nou terrorisme no és solament un terrorisme religiós. Si mirem les pàgines web d'Al Qaeda –i n'hi ha unes quantes, tot i que no se sap quines són «autèntiques», però se suposa que totes són d'Al Qaeda– veiem que té un programa econòmic, un de polític i un

de religió. No és solament una organització religiosa. Pretén fer retrocedir el poder occidental a tot el món, vol que Occident es retiri d'aquells països, especialment els islàmics, amb els quals manté relacions comercials o als quals volen les companyies aèries. Desitja perjudicar l'economia d'Occident; i ningú pot dubtar que ja ho ha fet seriosament. I busca un cert tipus de plataforma política en el món i també tenir aquest impuls moral, aquesta inspiració moral.

El nou terrorisme és diferent del terrorisme a l'antiga perquè no ens adonem de fins a quin punt les nostres societats són vulnerables davant d'una nova forma de terrorisme que és més agressiu, més fanàtic i en el qual la gent està disposada a morir per una causa. Senzillament no ens adonem de la vulnerabilitat de les nostres societats. El problema amb què tots ens hem d'enfrontar és un problema –i això enllaça amb la discussió de la societat del risc– que solia anomenar, i també voldria fer-ho en aquest cas, riscos de baixa probabilitat i alta conseqüència. La probabilitat que es produeixi un atac mundial contra un país d'Europa o un altre atac als Estats Units és molt baixa, però només cal que cometem un error perquè morin centenars, milers o, potser en el futur, milions de persones.

Hem fet estudis sobre la vulnerabilitat de Londres i els puc assegurar que fan por de veritat. Si es llancés una bomba al Tàmesi –no caldria que fos una gran bomba– es podria inundar més o menys tota la xarxa metropolitana; si fos en una hora punta, milers de persones moririen a l'instant perquè no podrien sortir del metro per salvar la vida. Per tant, no podem cometre errors amb aquests nous riscos perquè, com he dit, un de sol faria que tothom en lamentés enormement les conseqüències.

Així doncs, la qüestió que se'ns planteja a tots és com podem trobar una solució al nou terrorisme: com l'hem d'enfocar. Acabaré dient només que segons la meua opinió un enfocament del nou terrorisme ha de ser multilateral; és a dir, hem de compartir la informació de les agències d'intel·ligència i hem de reconèixer la gravetat d'aquesta amenaça. Cal que reconeguem que l'amenaça no és probable, sinó possible, i que si es dugués a terme seria catastròfica per a qualsevol país que la patís. Per tant, cal enfocar aquest problema de manera multilateral.

D'altra banda, crec que seria difícil qüestionar que l'ús de la força en algun cas pot ser necessari, i això ens porta al debat actual, que és on vull arribar en aquesta conferència. El món actual, per bé o per mal, es troba en aquest dilema. Crec que hem arribat a una situació en què la connexió entre Saddam Hussein i el terrorisme no és directa, però és bastant evident que podria ser-ho en el futur. Penso que els que diuen que Saddam no és cap amenaça cometem un error fonamental; crec que hem arribat a una situació en què Saddam Hussein s'ha de desarmar per mantenir la credibilitat de la comunitat internacional.

¿Com podem conciliar aquest multiculturalisme amb l'unilateralisme dels Estats Units?
 ¿Com el podem conciliar amb l'adopció –que trobo totalment inacceptable per a la resta de la comunitat mundial– de la doctrina de la seguretat de Bush, que és una senzilla doctrina de «primer els Estats Units»? Aquest unilateralisme anuncia en essència un període d'imperi nord-americà. La qüestió clau per a tots nosaltres és si podem fer coincidir aquestes tendències. ¿Podem obligar l'administració Bush a ser més multilateral i, per tant, a respectar l'autoritat de les Nacions Unides? ¿I podem desarmar Saddam sense fer la

guerra? Les quatre setmanes pròximes seran crucials per a la història del segle XXI. Em sap greu acabar en aquest to tan apocalíptic, però gràcies per la seva atenció.

Anthony Giddens, sociòleg de renom internacional, és director de la London School of Economics and Political Science i promotor del debat internacional sobre la renovació de la socialdemocràcia.

Aquest article és una versió corregida de la conferència «The future of left politics in Europe» que Anthony Giddens va pronunciar en la presentació a Barcelona del seu llibre *El nou progressisme. Praxi política de la Tercera Via* (Pòrtic, 2002). L'acte, organitzat pel Centre d'Estudis de Temes Contemporanis i per ESADE, va tenir lloc en aquesta escola de negocis el 24 de febrer del 2003.

Traducció de l'anglès de Roser Soms.